

Te au metua, te kōpu tangata, e te au tauira: Au ui'anga na te aronga tuku-manako mai, no runga i teta'i tāmanako'anga no runga i te mono'anga i te NCEA.

Reo Māori Kūki 'Āirani

Tei roto i teia tātā'anga, te katoa'anga o te 'akapapa'anga ui'anga, na te au metua, kōpu tangata, e te au tauira, e tuku manako nei, no runga i te tātā'anga 'uri'uri'anga manako, a te Māraurau o te Pae 'Āpi'i: Tāmanako'anga no runga i te mono'anga i te NCEA.

No te ma'ata'anga o te tangata, te kaveinga māmā rava atu i te tuku'anga i to rātou manako no runga i te au tāmanako'anga, koia 'oki, ko te tuku'anga na roto i te online submissions portal. 'Ināra, tei roto i teia tātā'anga **te 'akapapa'anga katoa o te au ui'anga** no te au metua, kōpu tangata, e te au tauira, te 'inangaro ra i te tuku mai i ta rātou au tuku'anga manako, na roto i te mēre, me kore ra, i te mēre uira.

Me kāre koe e tuku manako ana i raro ake i te turanga o te metua, kōpu tangata, me kore ra, tauira, 'ākara'ia te kupenga uira a te Māraurau, no teta'i 'akapapa'anga ui'anga tau na'au.

Ka rauka i te rave i te au tuku'anga manako na roto i te 'ātuitui roro uira, ki konei:

<https://www.education.govt.nz/consultation-ncea>

Te rave ta'okota'i'ia nei te kimikimi'anga kite e te Allen + Clarke, e independent public policy consultancy, tei ta'anga'anga'ia e te Māraurau, i te turu, i te vāito'anga i te au pa'u'anga. Ko te aronga anake te rave nei i te vāito'anga i te au tuku'anga manako, te ka kite i te au pa'u'anga, e te 'akakitekite'anga, no runga i teta'i 'ua atu tangata.

Te rāvenga no te tā'anga'anga'anga i teia tātā'anga

Me kāre koe i rave ake, te umuutu atu nei mātou iā koe, kia tatai i te au tāmanako'anga a te Kavamani, i mua ake, ka tuku mai ei koe i to'ou manako. Tatai'ia te au tāmanako'anga ki konei:

<https://www.education.govt.nz/consultation-ncea>

Me papa koe, no te pa'u i te au ui'anga no runga i te au tāmanako'anga:

- Pa'u'ia **te au ui'anga pouroa** i roto te tu'anga demographic, tei tau ki to'ou turanga.
- Ka 'iki pa'a koe i te pa'u i teta'i, me kore ra, i te katoa'anga o te au ui'anga i roto i te au tu'anga 1-3. Kua tātā'ia atu teia au ui'anga, na roto i te āru'anga i te 'akapapa'anga o te au mea i roto i te tātā'anga 'uri'uri'anga manako.

Ka tauturu te pa'u'anga i te ma'ata 'ua atu o te au ui'anga te ka rauka, i te Māraurau, i te arataki'anga i te Minita, no runga i te au tāmanako'anga tātakita'i, i mua ake ka 'iki ei te Cabinet.

Ka rauka i te tuku mai i ta'au au pa'u'anga na runga i te mēre uira ki nceaconsultation@education.govt.nz me kore ra, mēre'ia ki:

Education Consultation

Ministry of Education
PO Box 1666
Wellington 6140
New Zealand

Ka piri te kimikimi'anga kite o te 'iti tangata i te ora 5 i te a'ia'i, i te Monite, te ra 15° Tepetema, i te mata'iti 2025 (NZST).

'Akakitekite'anga no runga i te turanga muna

Ka vai muna te au 'akakitekite'anga no runga iā koe 'uā'orāi, kāre e tātā'ia, me kore ra, e 'ō'ora'ia ki roto i te 'iti tangata, e ka ta'anga'anga anake 'ia, no te au rāvenga vāito.

Ka kiriti tika mai pa'a te Māraurau, mei roto i te au manako tei tuku'ia mai, 'ināra, kāre teia au kiriti'anga e tukuna'ia ki runga i teta'i 'ua atu, me kore ra, ki teta'i 'ua atu putuputu'anga, e kāre te Māraurau e ta'anga'anga i teta'i 'ua atu tuku'anga manako, tei roto te 'akakitekite'anga o teta'i 'ua atu tangata.

I roto i teta'i 'ua atu taka'i'anga, ka rauka iā koe i te 'ārāvei atu i te Māraurau o te Pae 'Āpi'i, me kore ra, 'ia Allen + Clarke, no teta'i atu 'akakitekite'anga, no runga i ta rātou ta'anga'anga'anga i te 'akakitekite'anga no runga iā koe 'uā'orāi i roto i te vāito'anga, me kore ra, i te pati atu i te 'akaātea mai i ta'au tuku'anga manako, me kore ra, i te 'akakore i ta'au i kite tei tuku atu. Me ka tika, tukuna mai te mēre uira ki te nceaconsultation@education.govt.nz me kore ra, 'ārāvei atu 'ia Dr Bo Ning i runga i te bning@allenandclarke.com no te rave i teia.

Ka rauka iā koe i te tatau i teta'i atu, no runga i te tumu i ko'iko'i ei mātou i te 'akakitekite'anga no runga i teta'i, e ta mātou ta'anga'anga'anga i te reira, i runga i te kupenga uira a te Māraurau o te Pae 'Āpi'i: <https://www.education.govt.nz/legal-and-privacy>

No te tamariki, e te māpu tamariki

Te umuume atu nei mātou, kia pati atu koe ki teta'i o to'ou nga metua, tangata 'ākono iā koe, me kore ra, i teta'i tangata te ka rauka iā koe i te 'irinaki, kia tatau, e kia tauturu iā koe kia mārama meitaki i te 'akakitekite'anga i runga ake nei, no runga i te turanga muna, e te 'āite'anga i teia no'ou. Me ka tauturu teia, ka rauka katoa iā koe i te 'akaoti i te kimikimi'anga kite, na roto i ta rātou tauturu, me kore ra, arataki'anga.

Te au ui'anga no runga i te demographic

‘Akaki pouroa ‘ia te au ui'anga no runga i te demographic, i mua ake ka pa'u ei i te au ui'anga no runga i te au t'amanako'anga.

Ka vai muna te au 'akakitekite'anga no runga iā koe 'uā'orāi, e ka ta'anga'anga anake 'ia, no te au rāvenga vāito. Kāre te 'akakitekite'anga no runga iā koe 'uā'orāi, e tātā'ia, me kore ra, e 'o'ora'ia ki te 'iti tangata.

‘Akapāpu mai i to'ou 'inangaro i te au tau'anga i roto i te NCEA.

‘Iki'ia 'okota'i anake 'iki'anga, mei roto i te au mea e āru mai nei:

Te pu'āpi'i, me kore ra, te pu'āpi'i ma'ata ('educators')	Metua/tangata- 'ākono, kōpu tangata, me kore ra, tauira	'Ona- 'anga'anga (me kore ra, teta'i tangata no roto mai i te ngā'i ma'ani 'apinga (industry))
☐	☐	☐

Neke atu ki te pa'u'anga i te au ui'anga toe, me kua 'iki koe i te 'iki'anga, metua, kōpu tangata, me kore ra, i te tauira ANAKE. Me kua 'iki koe i teta'i tu'anga ke atu, 'ākara'ia te kupenga uira a te Māraurau, no teta'i 'akapapa'anga ui'anga tano na'au.

Ka tauturu te au ui'anga e toe nei, 'ia mātou, kia mārama i te tūkē o te au tuku'anga manako, mei roto mai i te au tu tangata, e to rātou turanga.

Ko te'ea i reira, te au mea e āru mai nei, te 'akamārama meitaki mai nei, i to'ou 'inangaro i roto i te au tau'anga o te NCEA? **Pata'ia te au mea tau pouroa.**

Metua, me kore ra, tangata 'ākono	No roto i te kōpu tangata	Tauira no te 'āpi'i tuarua	Koi 'akaruke ake nei i te 'āpi'i tuarua	Teta'i atu ('akamārama mai)
☐	☐	☐	☐	☐

Na te au **METUA, ARONGA 'ĀKONO**, e te **KŌPU TANGATA** anake: 'Ea'a te taka'i'anga (level) o/ta'au tamaiti/tamariki, me kore ra, kōpu tangata? **Pata'ia te au mea tau pouroa.**

Years 0-8	Years 9-10	Years 11-13	Kāre i te 'āpi'i i teia 'ati'anga	Teta'i atu (‘akamārama mai)
☐	☐	☐	☐	☐

Na te **AU TAUIRA** anake teia ui'anga: 'Ea'a to'ou taka'i'anga (level) i te 'āpi'i, i teia 'ati'anga? 'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Years 0-8	Years 9-10	Years 11-13	Kāre i rēti'a'ia ki roto i te 'āpi'i i teia 'ati'anga	Teta'i atu (‘akamārama mai)
☐	☐	☐	☐	☐

'Ea'a to'ou 'iti tangata (au)? Pata'ia te au mea tau pouroa.

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Māori	Moana-nui- o-Kiva (‘akamārama mai)	Papa'ā NZ / pākehā	Asian (‘akamārama mai)	MELAA	Kāre au e 'inangaro i te 'akakite atu	Teta'i atu (‘akamārama mai)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Ka anoano'ia te ui'anga e āru mai nei, i te 'akapāpu i ta'au tuku'anga manako.
KĀRE teia 'akakitekite'anga e tu'a'ia ki teta'i atu, e ka ta'anga'anga anake 'ia, no te
'akapāpu'anga i ta'au tuku'anga manako, e/me kore ra, no te 'ārāvei'anga atu iā koe, no teta'i
'akatakataka'anga me anoano'ia.

Me ka 'inangaro koe i teta'i atu 'akakitekite'anga no runga i te ta'anga'anga'ia'anga te au
'akakitekite'anga no runga iā koe 'uā'orāi, i roto i te vāito'ia'anga, 'ārāvei mai 'ia mātou, i ko i
te nceaconsultation@education.govt.nz

Tuku mai i te 'akakitekite'anga no runga i te 'ārāvei'anga atu iā koe.

Ingoa: _____

Mēre uira: _____

Ka taturu te pa'u'anga i te ma'ata 'ua atu o te au ui'anga toe, i te Māraurau, kia mārama meitaki atu, i to'ou au mānako'anga, no runga i te au tāmanako'anga, i te rave i teta'i atu 'anga'anga, e i te arataki i te Kavamani.

Tu'anga 1: Te turanga tauī'anga

Kua 'akamata'ia te NCEA, ei rāvenga uaua, no te katoatoa, e, ei taka'i'anga (standards-based) pēpa no te māpu tamariki i roto i te 'āpi'i tuarua (senior secondary national qualification). Te 'ōronga nei teia, i te au tu rāvenga vāito'anga tūkētūkē, pērā katoa, te tāru'anga mai i te vocational pathways mei te trades, hospitality, e te tourism.

I raro ake i te NCEA, e vāito'ia ana te au tauira, ki runga i te au standards te 'akaāri mai ra i te au 'akaputuputu'anga o te au karape pu'apinga, e te kite (key skills and knowledge) i roto i te au tu'anga tei 'ātuitui'ia. E tāre'anga kai (credits) to teia au standards, te ka 'akaputuputu te au tauira, na roto i te mata'iti. Kia rauka te NCEA, ka anoano'ia te au tauira kia rauka teta'i 80 kai (credits) na roto i ta rātou standards, pērā katoa teta'i 20 kai (credits) mei roto mai i te co-requisite standards.

'Ināra, kua arataki te turanga uaua o te NCEA ki teta'i au manatā manako-kore'ia. Kāre e ma'ata ana te au 'akaue'anga no runga i te au standards e tau kia rauka, na roto i te NCEA Levels 1, 2, e te 3. Ko teia i reira tei tupu, kua 'akamata te standards i te 'ōpara i te au mea e 'āpi'i'ia ana i roto i te au pi'a 'āpi'i', kāre e na te, curriculum e 'ōpara ana i te 'āpi'i'anga. Kua 'akatupu teia i te au manatā mei te 'tāre'anga kai' ('credit counting'), ka 'akamutu te au tauira i te tāmou'anga 'āpi'i, me rava te tāre'anga kai (credits) no te NCEA.

Te anoano'ia nei te au tauī'anga, i roto i te 'ākara'anga i te NCEA, i te 'akakpapu, te 'anga'anga nei te turanga no te **katoa'anga o te au** tauira, kōpu tangata, aronga 'āpiī, e te au 'ona-'anga'anga. E tau kia 'ōpara teta'i curriculum mātūtū i te 'āpi'i'anga, e te tāmou'anga 'āpi'i, e kia 'akaāri takataka mai ta tātou national qualifications, i te pu'apinga tei rauka i te tauira.

Te ui nei teia ui'anga, me na te curriculum e 'ōpara i te au vāito'anga.

Te 'akatika āinei koe, kia vāito'ia ta tātou national qualifications, ki runga i teta'i national curriculum?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	'E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **pāto'i pakari anake nei koe** me kore ra, **e mānga pāto'i anake ta'au:***

- 'Akamārama mai i teta'i 'ua atu manatā, e kite nei koe i roto i te au pēpa 'ōu (new qualifications) e vāito'ia nei ki runga i te national curriculum.

Te 'ātui nei teia ui'anga ki te au mea meitaki no runga i te NCEA, e tau kia vai.

E tu'anga āinei teta'i o te NCEA, tei turu ana iā koe, me kore ra, i te tāmou'anga 'āpi'i, e te pu'apinga tei rauka i teta'i i roto i to'ou kōpu tangata? 'Ea'a i reira teia au tu'anga, e te au pu'apinga?

Te 'ātui nei teia au ui'anga, ki te au manatā, no runga i te turanga o teia 'ati'anga (current system).

Te 'akatika āinei koe, e, e ngatā no te au metua, e te au tauira, te mārama'anga i te NCEA? Teia te 'ākara'anga, te au kai (credits) te ka 'inangaro'ia no te Levels 1, 2, e te 3, te rāvenga vāito'anga (graded) i te au standards, e te au internal, e te au external assessments te ka 'inangaro'ia.

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	'E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te pāto'i pakari anake nei koe me kore ra e mānga pāto'i anake ta'au:

- I to'ou manako, ko te'ea tu'anga o te NCEA, te mea māmā, e te māmā i te mārama, e 'ea'a te tumu?

Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me e mānga 'akatika anake nei koe me kore ra te 'akatika pakari anake nei koe:

- Ko te'ea tu'anga o te NCEA, te mea ngatā rava atu i te mārama'anga?

Te 'akatika āinei koe, e, te anoano'ia nei, te senior secondary qualification, kia 'akapu'apinga'ia?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	'E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **pāto'i pakari anake nei koe** me kore ra **e mānga pāto'i anake ta'au**:*

- Te 'akakite mai nei te tātā'anga 'uri'uri manako, i teta'i au manamanatā, i roto i te turanga o teia 'ati'anga.
Ko te'ea i reira, o teia, kāre koe e 'akatika ana, e, 'ea'a te tumu?

*Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **mānga 'akatika anake nei koe** me kore ra **te 'akatika pakari anake nei koe**:*

- I to'ou manako, ko te'ea i reira te au tu'anga o te senior secondary qualification system, te mea tau kia tukuna'ia ki mua, no te 'akapu'apinga'anga?
-
-
-

Te 'inangaro nei te Kavamani i te senior secondary qualifications kia piringa, mātūtū, e te 'irinaki'ia, pērā katoa te tomo'anga ki roto i te au 'āpi'ipi'i'anga (subjects) enhanced Vocational Education and Training (VET). I to'ou manako, e rāvenga āinei teta'i atu no te tauī'anga pu'apinga i roto i te au pēpa (qualifications) 'ōu, i va'o ake i te au mea tei kite'ia mai mei roto i te tātā'anga 'uri'uri'anga manako?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	'E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **mānga 'akatika anake nei koe** me kore ra **te 'akatika pakari anake nei koe**:*

- 'Akamārama mai i teta'i atu au rāvenga no te tauī'anga pu'apinga, kāre i rave'ia i roto i te tātā'anga 'uri'uri'anga manako?
-
-
-

Tu'anga 2: Au tāmanako'anga

Tāmanako'anga 1: Te 'anga'anga ta'okota'i'anga ki roto i te ngā'i ma'ani 'apinga (industry), kia meitaki atu te tāru'anga i te au tāmou'anga 'āpi'i VET, ki roto i te senior secondary qualification system

I raro ake i te tāmānako'anga 1, Ka 'akatupu te Industry Skills Boards (ISBs) i te au 'āpi'ipi'i'anga (subjects) Vocational Education and Training (VET) takataka, e te mātūtū – tei ma'ani'ia mei roto i te au skill standards – te ka 'āpi'i ta'okota'i'ia ki te au tauira, e te au turanga 'āpi'i tuatoru, e te au 'ona'anga'anga. Tei te ISBs te turanga uaua i te ta'anga'anga i te au 'āpi'i'anga, e te standards o teia 'ati'anga, me kore ra, i te 'akatupu i te 'āpi'i'anga 'ōu rava atu no te au 'āpi'ipi'i'anga (subjects) VET, tei tango'ia ki runga i te anoano o te industry, e te au rāvenga tau me 'akaruke i te 'āpi'i.

Na roto i te 'ātui'anga i te au 'āpi'ipi'i'anga (subjects) VET, ki te industry qualifications, e 'akatika i te au tauira, kia 'anga'anga kia rauka te senior secondary qualifications 'ōu, e te 'trinaki'anga katoa i te 'akamata'anga i teta'i tertiary qualification.

Ka 'akamata'ia te tau'anga senior secondary qualification 'ōu mei te mata'iti 2028 ki te mata'iti 2030.

Te turu āinei koe i te tāmānako'anga 1: Te 'anga'anga ta'okota'i'anga ki roto i te ngā'i ma'ani 'apinga (industry), kia meitaki atu te tāru'anga i te au tāmou'anga 'āpi'i VET, ki roto i te senior secondary qualification system?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Mānga				Te turu	
Kāre au e	'ēkōkō rāi au	Kāre au e	Te turu nei	pakari nei au	Kāre i
turu ana i teia	i te turu i teia	'iki	au i teia	i teia	pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Pa'u'ia te ui'anga e āru mai nei, me kāre koe e **turu anake ana i te reira** me kore ra te **'ēkōkō nei koe i te turu i te reira:***

- 'Ea'a i reira te au tu'anga o te tāmānako'anga 1 te manatā nei koe, e 'ea'a te tumu? Teia te 'ākara'anga, e tu'anga āinei teta'i o te tāmānako'anga 1, te manatā nei koe, me kore ra, te katoa'anga o te tāmānako'anga?

*Pa'u'ia te ui'anga e āru mai nei, me **te turu anake ana koe i te reira** me kore ra **te turu pakari nei koe i te reira:***

- 'Ea'a i to'ou manako te au pu'apinga o te tāmānako'anga 1, no te tāmou'anga 'āpi'i, e te pāti'anga (learning and achievement) o te tauira?

Te 'akatika āinei koe e, e tauī'anga pu'apinga i roto i te 'akapapa'anga i te au pēpa (qualification) 'ōu, te tomo'anga ki roto i te au 'āpi'ipi'i'anga (subjects) enhanced Vocational Educations and Training (VET)?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	'E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te pāto'i pakari anake nei koe me kore ra e mānga pāto'i anake ta'au:

- 'Ea'a i reira te au tu'anga o te tāmānako'anga 1 te manatā nei koe, e 'ea'a te tumu? Teia te 'ākara'anga, e tu'anga āinei teta'i o te tāmānako'anga 1, te manatā nei koe, me kore ra, te katoa'anga o te tāmānako'anga?

Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te mānga 'akatika anake nei koe me kore ra te 'akatika pakari anake nei koe:

- 'Ea'a i to'ou manako te au pu'apinga o te tāmānako'anga 1, no te tāmou'anga 'āpi'i, e te pāti'anga (learning and achievement) o te tauira?

Tāmānako'anga 2: Te Foundational Award, e te senior secondary qualifications 'ōu

I raro ake i te tāmānako'anga 2, ka 'akamata'ia teta'i Foundational Award, i te mono i te NCEA co-requisite, e te NCEA Level 1, o teia 'ati'anga. Ka accredit te Award i te tatau/tātā e te numero (literacy and maths), me kore ra, i te reo matatini, e te pāngarau, i te tauturu'anga i te au tauira i te patu, e te 'akaāri mai i te foundational skills mātūtū.

Ka mono'ia te NCEA Levels 2, e te 3, e te New Zealand Certificate of Education (no te Year 12), e te New Zealand Advanced Certificate of Education (no te Year 13).

Ka 'akatopa mai teia au tauī'anga, i te tārē'anga o te high-stakes assessment years, mei te toru ki te rua, i te 'akaruke'anga i te au tauira Year 11, kia tāto'u ki runga i te au tāmou'anga 'āpi'i 'o'onu o te foundational skills and knowledge, e te 'anga kia ma'ata atu te taime i roto i te pi'a 'āpi'i, no te au tauira.

Ka 'akamata'ia te tauī'anga senior secondary qualification 'ōu, i rotopu i te mata'iti 2028 e te mata'iti 2030.

Te 'akatika āinei koe, e, e rāvenga pu'apinga te mono'anga i te NCEA Level 1, ki teta'i Foundational Award, i roto i te numero, e te tatau/ tātā (numeracy and literacy), i te te'ate'amamao'anga i te au tauira no te au basic skills, te ka anoano'ia, kia pu'apinga te tāmou'anga 'āpi'i, i roto i te Years 12, e te 13?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	'E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te pāto'i pakari anake nei koe me kore ra e mānga pāto'i anake ta'au:

- 'Akamārama mai i teta'i 'ua atu manatā, e kite nei koe, no runga i te rauka'anga i te Foundational Award, i te te'ate'amamao iā koe, me kore ra, i teta'i o to'ou kōpu tangata, no te tāmou'anga 'āpi'i i roto i te Years 12, e te 13. Teia te 'ākara'anga, me tāmānako koe i te au rāvenga meitaki ake, no te rave'anga i teia.

Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te mānga 'akatika anake nei koe me kore ra te 'akatika pakari anake nei koe:

- 'Akamārama mai i te au pu'apinga, e kite nei koe, no runga i te rauka'anga i te Foundational Award, i te te'ate'amamao iā koe, me kore ra, i teta'i o to'ou kōpu tangata, no te tāmou'anga 'āpi'i i roto i te Years 12, e te 13.

I to'ou mānako ea'a teta'i atu au tu'anga, no runga i te tāmou'anga 'āpi'i, me kore ra te 'pāti'anga, e tau, kia tāmānako'ia ei tu'anga no te Foundational Award? Teia te 'ākara'anga, e tau āinei, kia 'inangaro'ia teta'i tārē'anga o te au rā e 'aere ana te tauira ki te 'āpi'i? 'Akamārama mai i teia au tu'anga tāmou'anga 'āpi'i, me kore ra, te pāti'anga (learning or achievement).

Ka 'akaoti te ma'ata'anga o te au tauira i te New Zealand Certificate of Education, i roto i te Year 12. Te 'akatika āinei koe e, e mea pu'apinga kia tāmānako te Kavamani, i te au rāvenga i te 'akapāpu, kia ma'ata atu te au tauira te ka no'o ki roto i te 'āpi'i ki te 'openga o te Year 12?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	'E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **pāto'i pakari anake nei koe** me kore ra **e mānga pāto'i anake ta'au**:*

- 'Ea'a te au mea e manatā nei koe, no runga i ta te Kavamani e tāmānako nei, i te au rāvenga i te 'akapāpu, kia ma'ata atu te au tauira te ka no'o ki roto i te 'āpi'i, e tae rava atu ki te 'openga o te Year 12?

*Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **mānga 'akatika anake nei koe** me kore ra te **'akatika pakari anake nei koe**:*

- Ka 'akape'ea tātou i reira, i te 'akapāpu'anga kia no'o te au tauira ki roto i te 'āpi'i, e tae rava atu ki te 'openga o te Year 12, e kia ma'ata atu i reira te 'irinaki'anga, kia rauka teta'i pēpa (qualification) pu'apinga?

Tāmānako'anga 3: Te neke'anga i te tāto'u, ki teta'i structured and subject approach

I raro ake i te tāmānako'anga 3, ka tāto'u te au tauira ki runga i te tāmou'anga 'āpi'i, e te 'pāti'anga (learning and achievement) na roto i te katoa'anga o teta'i 'āpi'ipi'i'anga (subject), 'auraka te individual standards. Ka 'inangaro'ia te au tauira, kia rave e rima 'āpi'ipi'i'anga (subjects), tei roto te Reo Papa'ā, e te Numero (English and Mathematics), me kore ra, i Te Reo Rangatira, e te Pāngarau i roto i te Year 11.

I roto i te 'āpi'ipi'i'anga (subject) 'okota'i, ka māka mātūtū 'ia te au vāito'anga internal e te external, e ka 'akaputuputu'ia (aggregated) ki te 'okota'i tāre'anga, e ka 'ōronga'ia te kai mei roto i te 100.

Ka 'akatopa mai teia tau'anga, i te au tauira i te takotinga'anga i ta rātou au 'iki'anga, me 'akaruke i te 'āpi'i, teia te 'ākara'anga, kāre i reira e 'akaruke i te au 'āpi'ipi'i'anga (subjects), te ka anoano'ia no te University Entrance (UE). Ka 'ōronga teia ki te au 'ona 'anga'anga e kimi aronga 'anga'anga nei, e te au turanga 'āpi'i tuatoru, i te turanga, o te kite, e te karape, o te au tauira.

Ka 'akamata'ia te tau'anga senior secondary qualification 'ōu, i rotopu i te mata'iti 2028 e te mata'iti 2030.

I raro ake i te 'ākara'anga i te au mea ravarāi, te turu āinei koe i teta'i subject approach, no te au vāito'anga i roto i te Years 12, e te 13?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Kāre au e turu ana i teia	Mānga 'ēkōkō rāi au i te turu i teia	Kāre au e 'iki	Te turu nei au i teia	Te turu pakari nei au i teia	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Pa'u'ia te ui'anga e āru mai nei, me kāre koe e turu anake ana i te reira me kore ra te 'ēkōkō nei koe i te turu i te reira:

- Ea'a te au mea, e manatā nei koe, no runga i te subject approach, no te au vāito'anga, i roto i te Years 12 and 13?

Pa'u'ia te ui'anga e āru mai nei, me te turu anake ana koe i te reira me kore ra te turu pakari nei koe i te reira:

- I to'ou manako, 'ea'a te au pu'apinga ma'ata i roto i te subject approach, i roto i te vāito'anga i roto i te Years 12 e te 13?

Te 'akatika āinei koe, e, e mea pu'apinga kia tomo te au tauira ki roto i te katoa'anga o te curriculum [(e'ia'a te au potopotonga (segments)) no te vocational, e te general subjects?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	'E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te pāto'i pakari anake nei koe me kore ra e mānga pāto'i anake ta'au:

- I to'ou manako, 'ea'a te au pu'apinga no te rauka'anga i te tomo ki roto i teta'i au tu'anga o te curriculum [(au potopotonga (segments)) no te vocational, e te general subjects?

Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te mānga 'akatika anake nei koe me kore ra te 'akatika pakari anake nei koe:

- 'Ea'a koe i 'akatika ai e, e mea pu'apinga te tomo'anga ki roto i te katoa'anga o te curriculum no te vocational, e te general subjects?

Te turu āinei koe, i teta'i au 'āpi'ipi'i'anga (subjects) te 'inangaro'ia nei, ei tu'anga ki roto i te curriculum i roto i te Year 11?

Teia te 'ākara'anga, te reo Papa'ā, (English), e te Numero (Mathematics), me kore ra, i roto i te au 'āpi'i Māori, Te Reo Rangatira e te Pāngarau.

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Kāre au e turu ana i teia	Mānga 'ēkōkō rāi au i te turu i teia	Kāre au e 'iki	Te turu nei au i teia	Te turu pakari nei au i teia	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Pa'u'ia te ui'anga e āru mai nei, me kāre koe **e turu anake ana i te reira** me kore ra **te 'ēkōkō nei koe i te turu i te reira:***

- Ea'a te au mea e manatā nei koe, no runga i te au 'āpi'ipi'i'anga (subjects), te 'inangaro'ia nei, ei tu'anga ki roto i te curriculum i roto i te Year 11?

*Pa'u'ia te ui'anga e āru mai nei, me **te turu anake ana koe i te reira** me kore ra **te turu pakari nei koe i te reira:***

- Ka turu āinei koe, me 'inangaro'ia teta'i atu au 'āpi'ipi'i'anga (subjects), ei tu'anga no te curriculum i roto i te Year 11, te meitaki 'ua ra te Reo Papa'a (English), e te Numero (Mathematics) me kore ra, i Te Reo Rangatira, e te Pāngarau?
-
-
-
-

Tāmanako'anga 4: Te 'akamātūtū'anga i te au mea te ka 'inangaro'ia kia rauka.

I raro ake i te tāmanako'anga 4, ka mātūtū, e te māmā te rauka'anga:

- Ka mātūtū atu te rāvenga vāito'anga i te au 'āpi'ipi'i'anga (subjects). Teia te 'ākara'anga, ka tau ake i reira te au vāito'anga internal, e te external no te grades, a te au tauira.
- Ka mono'ia te au 'ākara'anga mei te 'Excellence' e te 'Achieved' ki te au kai (marks) no roto i teta'i 100, e te au grades reta, mei te A, B, e te C.
- Ka anoano'ia te au tauira, kia rauka 'ia rātou te au 'āpi'ipi'i'anga (subjects) e 'ā, e te Foundational Award 'ōu, e rauka ai te au pēpa (qualifications) 'ōu.

Ka umuumu teia rāvenga i te au tauira, kia tāmou i te 'āpi'i, ma te 'anga'anga, na roto i te mata'iti 'āpi'i, i roto i ta rātou au 'āpi'ipi'i'anga (subjects) pouroa. Teia te 'ākara'anga, ka umuumu pakari 'ia te au tauira, kia tomo ki roto i te au vāito'anga external, me te 'ōronga'ia ra te reira, no te mea, ka tango'ia ta rātou grade no te 'āpi'ipi'i'anga (subject), ki runga i te katoa'anga o te au vāito'anga

kātoatoa.

Ka 'ātui te rāvenga māka'anga (grading approach) 'ōu, ki teta'i atu au turanga māka'anga (marking systems), i te 'ōronga'anga i te turanga takataka, o te mārama'anga i te au taka'i'anga (levels) o te kite, e te karape (skill and knowledge) o te au tauira, ki te au turanga 'āpi'i, e te au 'ona-'anga'anga.

Ka 'akamata'ia te tau'anga senior secondary qualification 'ōu i rotopu i te mata'iti 2028 e te mata'iti 2030.

Te māmā āinei kiā koe, te mārama'anga i te au tāmānako'anga, no runga i te au mea te ka 'inangaro'ia, kia rauka te au pēpa 'ōu (new qualifications)? Tei roto i teia, te 'irinaki'anga kia rauka i te au tauira, teta'i passing grade, i roto i teta'i au 'āpi'ipi'i'anga (subjects), e 'ā, e rauka ai te Foundational Award.

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	'E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **pāto'i pakari anake nei koe** me kore ra **e mānga pāto'i anake ta'au** me kore ra **e mānga 'akatika rāi**:*

- 'Ea'a te au tu'anga o te au mea e tāmānako'ia nei, te ka 'inangaro'ia kia rauka, (proposed achievement requirements), kāre koe e mārama meitaki ana?

Te 'akatika āinei koe, e, e mea tau, te 'inangaro'anga i teta'i toko'ā 'āpi'ipi'i'anga (subjects), e rauka ai teta'i pēpa 'āpi'i tuarua (secondary qualification)?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i
pakari nei au

☐

'E mānga
pāto'i rāi tāku

☐

Kāre au e
'iki

☐

E mānga
'akatika rāi
tāku

☐

Te 'akatika
pakari nei au

☐

Kāre i
pāpu iāku

☐

*Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **pāto'i pakari anake nei koe** me kore ra **e mānga pāto'i anake ta'au**:*

- Te manatā āinei koe, me ka rauka te 'inangaro'ia'anga teta'i toko'ā 'āpi'ipi'i'anga (subject)?

Tu'anga 3: Te 'irinaki'anga no te mea te ka tupu, e te au taka'i'anga te ka āru mai

Kua 'akapapa'ia te au tāmānako'anga 1-4, i te 'ākara i te au manatā mama'ata, i roto i te turanga o te NCEA o teia 'ati'anga, i te 'akapāpu, e ka 'irinaki'ia, ka mātūtū, e te turu'anga i te au tauira, i te 'akatupu i te au kite, e te karape pu'apinga (important skills and knowledge), i raro ake i te New Zealand Certificate of Education, e te New Zealand Advanced Certificate of Education, e tāmānako'ia nei.

'Ināra, e ma'ata 'ua atu te au mea te ka anoano'ia kia tupu, i rotopu i teia 'ati'anga, e te mata'iti 2028, i te te'ate'amamao'anga no teia au tau'anga. Te pati atu nei te Māraurau o te Pae 'Āpi'i, i te au mōnākonako'anga, i te tauturu i te tarai'anga i te 'akapapa'anga 'openga, e te ta'anga'anga'anga. Me piri ana te kimikimi'anga kite, ka 'ākarakara meitaki te Māraurau i te tuku'anga manako, i mua ake, ka ripōti atu ei ki te Cabinet.

I mua ake ka 'akamata'ia ai te au pepa (qualifications), ka tāto'u pakari ki runga i te turanga o te rave'ia'anga i te 'akapāpu'anga meitaki, kia tu te au pu'api'i i te au rāvenga tauturu tano, e te turu, kia mātūtū i te 'āpi'i'anga, i te au pēpa (qualification) 'ōu.

Ka 'akamata'ia te au tau'anga, i rotopu i te mata'iti 2028, e te mata'iti 2030, i te 'akapāpu kia papa meitaki te au tauira, e te au turanga 'āpi'i

Te 'akatika āinei koe, ka 'akapu'apinga te au tauī'anga e tāmanako'ia nei, i te 'irinaki'ia'anga, e te mātūtū o te national senior secondary qualification?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	'E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te *pāto'i pakari anake nei koe* me kore ra *e mānga pāto'i anake ta'au*:

- 'Akamārama mai i teta'i 'ua atu manatā e kite nei koe, no runga i te, 'akapu'apinga te au tauī'anga e tāmanako'ia nei, i te 'irinaki'ia'anga, e te mātūtū o te national senior secondary qualification?

'Ea'a teta'i atu au tauī'anga, me kore ra, turu'anga (me e mea teta'i) te manako nei koe, te ka tauturu i te 'akapāpu, kia rauka iā koe, me kore ra, i teta'i i roto i to'ou kōpu tangata, kia 'autu i te 'akaoti'anga i te pēpa (qualification) 'ōu?

'E manako kē atu to'ou, no runga i te au tāmanako'anga?